

Антикорупційні заходи мають включати ефективний внутрішній контроль, захист і мотивацію викривачів та зовнішній нагляд громадських і спеціалізованих інституцій. З огляду на транскордонний характер проблеми, потрібна постійна міжнародна взаємодія з сусідніми державами та ЄС: координаційні зустрічі, спільні бази даних, транскордонні операції, технічна допомога, навчальні проєкти та інвестиції в прикордонну інфраструктуру. Публічна комунікація Держприкордонслужби, демонстрація результатів і дотримання прав людини підвищуватимуть довіру та підтримку суспільства.

Отже, ефективна протидія незаконному переправленню осіб через державний кордон України потребує комплексного підходу: профілактики, модернізації, навчання, правового забезпечення, аналітики, залучення громад, міжнародної підтримки й гнучкого управління ризиками, що дає підстави для оптимізму щодо підвищення результативності.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Нацполіція заблокувала 11 каналів незаконного переправлення громадян за кордон. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL: <https://surl.li/dldvhf>.

3. Держприкордонслужба закупила дрони, які допомагатимуть з повітря охороняти кордон URL: https://mvs.gov.ua/press-center/news/derzprikordonsluzba-zakupila-60-sucasnix-droniv-yaki-z-povityra-dopomagatimut-oxoronyati-kordon?utm_source=chatgpt.com.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-557-3-16>

КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВІ МЕТОДИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Красногор О. В.

*кандидат юридичних наук, приватний нотаріус
м. Чернігів, Україна*

Міністерство юстиції України є юридичною особою публічного права, центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Міністерство юстиції України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику [1]. У межах

своїх повноважень Міністерство безпосередньо виконує надзвичайно важливу роль у забезпеченні державної політики щодо захисту прав людини, що включає гарантування верховенства права, реалізацію конституційних прав і свобод громадян та контроль за дотриманням законності органами публічної влади.

Одним із ключових інструментів у сфері захисту прав людини є контрольно-наглядові методи, що передбачають систематичне відстеження дотримання правових норм суб'єктами владних повноважень, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, а також своєчасне застосування заходів реагування у разі виявлення порушень. Контрольно-наглядові функції є невід'ємним елементом державної політики в усіх сферах державного регулювання. Ця форма реалізації державно-владних повноважень має надзвичайно важливе значення як для досягнення загальних цілей державної політики, так і для підвищення ефективності функціонування об'єктів контролю, забезпечуючи дотримання законності та правопорядку [2, с. 342]. В умовах євроінтеграційних процесів, імплементації міжнародних стандартів у сфері прав людини та активної цифровізації суспільних відносин ефективність таких методів набуває особливого значення, оскільки без належного контролю забезпечення прав громадян залишається декларативним.

Проблематика контрольно-наглядових функцій Міністерства юстиції вивчалася низкою вітчизняних науковців. Значний внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів адміністративного права та адміністративного процесу внесли О.Ф. Андрійко, В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, О.М. Бандурка, І.С. Гриценко, Р.А. Калужний, А.М. Колодій, О. Кузьменко, Н.В. Максименко, С. Стеценко, В.І. Теремецький та Н.М. Хоменко. Їхні наукові праці охоплюють питання організації адміністративної юстиції, принципів забезпечення законності, гарантій захисту прав людини та застосування адміністративно-правових механізмів. Разом із тим, комплексне дослідження саме контрольно-наглядових методів Міністерства юстиції як інструменту забезпечення прав людини в умовах сучасних викликів лишається недостатньо розробленим, що обумовлює актуальність даної статті.

Контрольно-наглядові методи Міністерства юстиції є сукупністю адміністративно-правових заходів, що поєднують функції контролю та нагляду. Вони передбачають перевірку законності дій і рішень органів державної влади та посадових осіб, моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання у сфері прав людини, а також застосування адміністративних, дисциплінарних та процесуальних заходів у разі виявлення порушень. Нормативно-правовою основою діяльності є Конституція України [3], Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» [4], постанова «Про затвердження Положення про Міністерство

юстиції України» [5], Кодекс адміністративного судочинства України [6], закони про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, нотаріат, безоплатну правову допомогу та інші спеціальні нормативні акти. Важливим аспектом є також імплементація положень міжнародних договорів і стандартів у сфері прав людини, які Україна зобов'язалася виконувати.

Контрольно-наглядова діяльність охоплює різні напрями. Одним із них є перевірка законності дій державних реєстраторів та нотаріусів, що передбачає контроль за своєчасністю та правильністю здійснення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, речових прав на нерухоме майно, виконання нотаріальних дій. У разі якщо в результаті проведеної перевірки державних реєстраторів чи суб'єктів державної реєстрації прав виявлено прийняття такими державними реєстраторами чи суб'єктами державної реєстрації прав рішень з порушенням законів, що має наслідком порушення прав та законних інтересів фізичних та/або юридичних осіб, Міністерство юстиції України вживає заходів до негайного повідомлення про це відповідних правоохоронних органів для вжиття необхідних заходів, а також заінтересованих осіб [7]. Такі перевірки дозволяють виявляти порушення термінів реєстрації, ненадання належної інформації громадянам або здійснення неправомірних дій, які можуть призвести до порушення прав третьої особи. Ще одним важливим напрямом є контроль за виконанням судових рішень та рішень інших органів влади, що забезпечує фактичне здійснення прав і законних інтересів громадян. Додатково Міністерство здійснює моніторинг діяльності центрів безоплатної правової допомоги, оцінюючи якість надання консультацій, складання процесуальних документів та доступ до правових сервісів.

У практичній діяльності контрольно-наглядові методи стикаються з певними проблемами. Серед них – формалізм перевірок, обмежені кадрові та матеріально-технічні ресурси, недостатнє використання цифрових інструментів, що ускладнює оперативне отримання даних та аналіз порушень. Часто суб'єкти владних повноважень протидіють виконанню приписів Міністерства, затримуючи виконання рішень або надаючи неповну інформацію. Недосконалість нормативно-правової бази іноді призводить до невизначеності у застосуванні методів реагування, що знижує ефективність контролю.

Вдосконалення контрольно-наглядових методів передбачає комплекс заходів. По-перше, необхідне чітке закріплення повноважень Міністерства у законодавстві та встановлення механізмів відповідальності за порушення. По-друге, слід впроваджувати сучасні цифрові платформи, електронні реєстри, системи моніторингу та обміну даними для оперативного виявлення порушень і прозорого контролю. По-третє, важливим є

підвищення рівня правової культури посадових осіб органів державної влади через освітні програми, тренінги та методичну підтримку. По-четверте, варто зміцнювати механізми взаємодії з громадськістю та правозахисними організаціями для забезпечення прозорості та об'єктивності контролю.

Ефективна реалізація контрольно-наглядових методів Міністерства юстиції дозволяє не лише своєчасно запобігати порушенням прав людини, а й формувати атмосферу законності, підвищувати рівень довіри громадян до державних інституцій, зміцнювати верховенство права та сприяти розвитку правової держави. Врахування цих факторів є ключовим для побудови ефективної системи захисту прав і свобод людини в Україні, особливо в умовах соціально-політичних трансформацій та євроінтеграційних процесів.

Література

1. Брода А.Ю., Присяжнюк А.Г. Правовий статус міністерства юстиції України у сфері експертного забезпечення правосуддя. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. №8. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-8-01-16/2023-8-01-16>
2. Бортняк К. В. Особливості реалізації контрольно-наглядової функції держави в сфері науки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2023. Випуск 36. С. 341-348.
3. Конституція України : Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
4. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року. № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
5. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: постанова від 2 липня 2014 р. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text>
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
7. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01 липня 2004 року. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>